ערבי נחל — מסעי

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאותם ביד משה ואהרן ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם. יש לדקדק באומרו אשר יצאו מארץ מצרים, כאלו נותן סימן לידע מי הם בני ישראל, ונתן בהם סימן כי הם אותן שיצאו ממצרים, ואטו עד השתא לא ידעינן מי הם בני ישראל. ותו אומרו ביד משה ואהרן אטו עד השתא לא ידעינן שע"י משה ואהרן יצאו ממצרים. ותו מוצאיהם למסעיהם אין לו ביאור. גם למה בתר הכי כתיב איפכא ואלה מסעיהם למוצאיהם. ותו אומרו ויכתוב משה, למה לי זאת הא כל התורה משה רבינו ע"ה כתבה. ותו אומרו על פי ה' הא כל התורה מפי הגבורה נאמרה. ותו דמסעות אלו היה באפשרי שיכתוב משה רבינו ע"ה מעצמו, דהא ראה בעיניו איך הלכו ממסע למסע, ואם כן למה הוצרך כתיבה זו להיות על פי ה', ואולי ר"ל שהש"י צוה לו שיכתוב סדר המסעות.

אמנם לתרץ הכל, הנה דבר ידוע ומפורסם שכל התורה מדברת למטה ורומזת למעלה וגבוה מעל גבוה, וכן המסעות האלה. והענין, כי כל דברים הגשמים יש להם שורש למעלה ולשורש שורש ונשתלשל זה מזה, ולכן המדבר שהוא מקום הקליפות נחש שרף ועקרב כידוע, וכיון שהקליפה קדמה לפרי ומסבבת לקדושה, כי סביב רשעים יתהלכון (תהילים יב, ט), לכן בצאת ישראל ממצרים להדבק במקום הקדושה נקודה הפנימית, הוכרחו תחלה לילך דרך כל המקומות האלה במדבר ההוא, ולשבר אותן הקליפות, עד בואם אל הקדושה, נמצא הכל מדבר למטה ורומז למעלה, ולכן יש מ"ב מסעות נגד שם של מ"ב, כי זה לעומת זה והבן.

ולפי זה יש לדקדק לכאורה על מה שארז"ל שהש"י רצה להביאם תיכף לארץ ישראל לולא שחטאו, ואיך היה אפשר להם שיבואו תיכף לארץ ישראל, הא טרם בואם אל הקדושה, צריכים לילך תחלה דרך אותן המסעות מקום הקליפות, וזה נעשה בהמשך זמן. אמנם יובן זה ע"פ דברי הרב בעל נזר הקודש הבאתי דבריו בדרוש לשבת הגדול תק"ס בפרשת בא שפירש הפסוק (שמות יב, מא) ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה ויהי בעצם היום הזה ע"ש באורך, ותמצית דבריו כי הש"י מחליף ומעביר את הזמנים למעלה לכן מה שהיה כח הגאולה ההיא בהזמן שאחר ת' שנה בא אז מיד, כי אותו הזמן הגיע תיכף, כי החליף והעביר את הזמנים ע"ש באורך.

ולהסביר הענין יותר לקרב אל השכל, יבואר על פי מה שפירשתי משארז"ל (ברכות ס"א:) שראה את ר"ע שסורקין את בשרו במסרקות של ברזל אמר זו תורה וזו שכרה, אמר הקב"ה שתוק כך עלה במחשבה. והוא תימה, מה זו תשובה, והא היא גופה קשיא למה עלה כך במחשבה. וביארתי כי נבין האדם בקבלו בכל יום עול מלכות שמים ומוסר נפשו במחשבתו להריגה על קידוש השם בהתלהבות, הנה יש לו תענוג גדול באותו העת שמדמה במחשבתו שנשרף על כבוד הש"י, אבל האדם הנשרף בפועל הנה מרגיש צער ויסורין כי גדול הכאב מאד, והחילוק ביניהם לפי שזה נשרף במחשבה ואין לו אז שום צער הגוף, לכן אינו מרגיש רק תענוג, משא"כ זה שנשרף בפועל, כי עולם המחשבה הוא מסולק מהגשמיות אין שם צער ויסורין ושום דבר רע, משא"כ עולם המעשה.

אמנם כתוב בתשובת מוהר"ם שקבלה איש מפי איש שהנהרג על כבוד הש"י אינו מרגיש יסורין כלל ע"ש. והטעם כי בהיות אותו היוצא ליהרג מתלהב בחשק נמרץ שיהרג על קדושת שמו יתברך, הוא מעלה כל חושיו ועולם המעשה שלו בהתלהבות ההוא אל עולם המחשבה, עד שמתלבש כולו במחשבה ובטלו חושיו והרגשותיו וגשמיותו נתפשט מעליו, לכן אינו מרגיש רק תענוג כמו אותו הנשרף במחשבה, ואדרבא יש לו תענוג יותר, מאחר שהדבר ההוא שחשק תמיד נתקיים ויצא לפועל, וכמאמר ר"ע (שם) כל ימי הייתי מצטער כו', ולכן כל עוד

שיסורי הריגתו גדולים יותר יגדל יותר ויותר התענוג שלו, כי כיון שאותו הרגשת היסורין מתהפך להרגשת תענוג רב ונמרץ, לכן בהגדלת היסורין יגדל התענוג והשמחה ואין שם הרגשת יסורין כלל, רק הרגשת תענוג שמחה ועונג.

ולכן בראותם את ר"ע שסורקין את בשרו שהמה יסורם קשים ומרים, וכבר ידעו צדקותיו וזכותו של ר"ע, ואם כן הבינו שזה אין אצלו יסורין, דלא חשיד קב"ה ליתן יסורין חנם לצדיק כזה, ומזה הבינו שאדרבה שכר ותעוג הוא לו דבר זה, ויתפלאו על הדבר, ולזה אמר זו תורה וזו שכרה, ר"ל ודאי על תורתו של ר"ע מגיע לו שכר וזהו שכרו, והיה הדבר לפלא בעיניהם איך ביסורים מרים כאלה יהיה כל כך הרגש תענוג, עד שיהיה זה שכר על תורתו. והשיב השי"ת כך עלה במחשבה, ר"ל שכל כך העלה ר"ע כל חושיו והרגשותיו ואבריו אל עולם המחשבה, עד שכל עוד שהיסורים גדולים יגדל יתר מאוד התענוג, לכן יסורים מרים כאלה הם אצלו תענוג שאינו מושג כלל, והבן היטב כי הוא אמתי בע"ה.

וזה ג"כ הענין המדובר כאן, כי ברצות ה' דרכי איש עמו ישראל, הנה מעלה כל העולמות אל עולם המחשבה, ואין שם סדר זמנים ולא מונע ולא שום דבר רע, לכן בא יבא הגאולה תיכף לא יאוחר, ולכן לולא שחטאו היו באים תיכף לארץ ישראל ולא היו צריכים כלל ללכת דרך המקומות ההמה אשר במדבר ההוא לשבר הקליפות ההמה, כי הש"י מעביר הכל ונעשה הכל כרגע, כי מה שהיו צריכים עתה ליסע ממסע למסע בפועל והמשך זמן, אלולא שחטאו, והיו מתלבשים בעולם המחשבה, היו מבטלים כל הקליפות ההמה כרגע, והיו באים מיד לארץ ישראל, כי היה זה בכח משה ואהרן, כי הם היו מעולם המחשבה, כאשר הזכרנו כמה פעמים שגופו של משה רבינו ע"ה היה רוחני, ולכן עלה שמים וירד ועלה, והבן.

ולזה אמר אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים, ר"ל אלה המסעות של בני ישראל אשר נעשה ביצאתם ממצרים, ר"ל שמיד בצאתם רק ממצרים נעשו המסעות המה, ממילא לא הוצרכו ליסע כלל, וטעם הדבר הוא ביד משה ואהרן, ר"ל שבכחם היה דבר זה כאמור, כי נכללו בעולם המחשבה, והיה זאת קודם שחטאו.

ובל תקשה הרי התורה היתה כתובה במרום מקדם ע"פ נשמת משה רבינו ע"ה, כמו שניתנה בארץ על ידו בעת מתן תורה, ואם כן איך נכתבו המסעות אז בתורה, הא אלמלא לא חטאו לא נסעו כלל, וליכא למימר שנכתב על שם העתיד שידע הש"י שיחטאו, דהרי בבחירה מסולק הידיעה, ובידם לבחור בטוב שלא יחטאו, ואיך נכתבו אז המסעות, לזה אמר הפסוק עצמו לתרץ זאת כי באמת המסעות הכתובים מקדם בתורה אין הכוונה על מסעות בפועל, רק שהמסעות היו נעשים ממילא ביציאה זו לבד שיצאו ממצרים, וכי תימא אם כן מי ידעם מאחר שלא היה מסעות כלל בפועל, אין זה קושיא כלל כי באמת לא נכתבו רק על פי ה' שהוא לבדו היודע זאת והמחליף את הזמנים, וגומר כל המסעות האלה בלי שום מסע.

וזה שאמר ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם, ר"ל שבעת הכתיבה שנכתבו המסעות בתורה אין הכוונה כלל על מסעות ממש, רק כתב את מוצאיהם לבד, ר"ל היציאה ממצרים כתב למסעיהם, שהמסעות נעשו ביציאה זו לבד, וכתב זאת רק ע"פ ה' כאמור, משא"כ אח"כ כשחטאו, ואלה מסעיהם למוצאיהם, ר"ל שמסעיהם קדמה למוצאיהם, שלא נגמר היציאה ממצרים שיבואו למקום המכוון מקום הקדושה, זולת על פי המסעות שנסעו בפועל ממסע למסע ובהמשך זמן. והבן כל זאת היטב שהם דברים נכונים בע"ה ודקים, אי אפשר לפרש יפה מפי הכתב, ומובן למשכיל ומעמיק ודו"ק היטב. חסלת פרשת מסעי וספר במדבר